

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кредитно-економічний факультет

Кафедра банківської справи

Допустити до захисту
Завідувач кафедри _____
(підпис)
Кузнєцова Л.В.

“ ”

2018 року

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за магістерською програмою професійного спрямування
«Управління діяльністю банків на фінансовому ринку»

на тему:

**«Банківське кредитування малого бізнесу: основні напрямки та перспективи
розвитку»**

Виконавець:

Студентка 63 групи
кредитно-економічного факультету
Назлуханян С.С.

_____ /підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., доцент
Тарасевич Н.В.

_____ /підпис/

Одеса - 2018

АНОТАЦІЯ

Назлуханян С.С. «Банківське кредитування малого бізнесу: основні напрямки та перспективи розвитку»

кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» за магістерською програмою «Управління діяльністю банків на фінансовому ринку».

Одеський Національний Економічний Університет

м. Одеса, 2018 рік

У роботі розглянуто особливості кредитування малого бізнесу в Україні та визначено які саме фактори мають найбільший вплив на кредитування. Проаналізовано основні проблеми з якими стикаються як банки, так і клієнти під час співпраці. Оцінено сучасний стан банківського кредитування.

Виявлено перспективи розвитку даного виду кредитування. Банкам необхідно впроваджувати підходи, що забезпечують поєднання технологій, застосовуваних у роботі як з корпоративними, так і з роздрібними клієнтами, створюючи уніфіковану систему швидкого обслуговування малого та середнього бізнесу.

Ключові слова: малий та мікро бізнес (ММБ), банківське кредитування, заставні та беззаставні кредити, державна підтримка, економіка України, комерційні банки.

ANNOTATION

Nazlukhanian S.S. "Banking Small Business Lending: Key Directions and Prospects for Development"

thesis for Master degree in specialty 072 "Finance, Banking and Insurance" under the program "Managing the activities of banks in the financial market".

Odessa National Economic University

Odessa, 2018

The work considers the features of small business lending in Ukraine and determines which factors have the major impact on lending. The main problems faced by banks and clients during cooperation are analyzed. The current state of bank lending is estimated.

The prospects of development of this type of lending are revealed. Banks need to implement approaches that ensure the combination of technologies used in work with both corporate and retail customers, creating a unified fast-service system for small and medium-sized businesses.

Keywords: small and micro business (IMB), bank lending, mortgage and non-mortgage loans, state support, Ukrainian economy, commercial banks.

ЗМІСТ

стор.

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ.....	7
1.1 Економічна сутність малого бізнесу, передумови необхідності його кредитування.....	7
1.2 Теорія кредитування малого бізнесу, основні положення, принципи і види... 11	11
1.3 Методика оцінки кредитоспроможності підприємств малого бізнесу.....	19
Висновки до першого розділу.....	22
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ КРЕДИТУВАННЯ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА НА ПРИКЛАДІ АТ "РАЙФФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ".....	24
2.1 Організаційно-економічна характеристика об'єкта дослідження.....	24
2.2 Аналіз кредитного портфеля банку.....	31
2.3 Кредитні продукти АТ "Райффайзен Банк Аваль".....	39
Висновки до другого розділу.....	44
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ КРЕДИТУВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ В АТ "РАЙФФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ".....	46
3.1 Особливості та проблеми банківського кредитування малого бізнесу в Україні.....	46
3.2 Шляхи вдосконалення системи кредитування малого бізнесу в АТ "Райффайзен Банк Аваль".....	58
3.3 Застосування методу кластерного аналізу для групування банків України за ознаками кредитування юридичних осіб.....	77
3.4 Перспективи кредитування малого бізнесу в Україні.....	85
Висновки до третього розділу.....	90
ВИСНОВКИ.....	93
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	97
ДОДАТКИ.....	102

Вступ

Банківська система, будучи невід'ємною частиною економічної системи будь-якої країни, займає стратегічне положення в економіці, що визначається її цілями, завданнями, функціями, а також впливом на інші системи. Будь-який збій у функціонуванні банківської системи торкнеться інтересів усіх господарюючих суб'єктів.

У світовій практиці розвитку економіки нерозривно пов'язано з кредитом, який в різних формах проникає в усі сфери господарського життя. Про це свідчить розширення кола операцій банків, в тому числі і в області кредитування. Виконання банківських операцій з широкою клієнтурою - важлива особливість сучасної банківської діяльності в усіх країнах світу, мають розвинену кредитну систему. Зарубіжний досвід свідчить, що банки, які надають клієнтам більш різноманітні послуги високої якості, зазвичай, мають переваги перед банками з обмеженим набором послуг.

Активна робота комерційних банків в області кредитування є неодмінною умовою успішної конкуренції цих установ, веде до зростання виробництва, збільшення зайнятості, підвищення платоспроможності учасників економічних відносин. При цьому мова йде не тільки про вдосконалення техніки кредитування, але і про розробку та впровадження нових способів зниження кредитних ризиків.

Проблема кредитування малого мікро бізнесу в нашій країні залишається невирішеною протягом тривалого періоду часу. З одного боку підприємці потребують грошових коштів, а банки готові їх їм надати, а з іншого боку, за даними опитувань, проведених серед представників малого та мікро бізнесу лише близько 12% бізнесменів регулярно користуються банківськими кредитами.

Для отримання кредиту діяльність підприємства повинна бути більш-менш «прозорою». У середовищі малого та мікро бізнесу на цей крок готові зважитися не так багато підприємств. Низька легітимність бізнесу, що фігурує в бухгалтерських звітах, стає підставою для відмови в отриманні кредиту. Однак більш високий прибуток пов'язана зі збільшенням податкового тягаря. Це загрожує для підприємства значним зниженням прибутку і втратою

конкурентоспроможності. В даний час можна говорити про те, що базові передумови для зростання інтересу до проектів малого бізнесу з боку кредитних інститутів сформувалися: відбулося зниження прибутковості на ринках капіталу, практика роботи з невеликим числом великих позичальників підштовхнула банки до усвідомлення необхідності диверсифікації кредитних портфелів.

Актуальність теми дипломної роботи визначена роллю малих підприємств в масштабах економіки країни в цілому і значенням їх як споживача банківських послуг. Мале підприємництво - не тільки істотна складова і масова суб'єктна база цивілізованого ринкового господарства, але і максимально гнучка, ефективна і прозора в силу своїх розмірів форма господарювання.

Значимість вивчення проблеми малого підприємництва посилюється тим, що саме йому, як підкреслюють автори більшості публікацій на цю тему, найменше пощастило щодо державної та іншої підтримки, до сих пір в масштабах країни не створена інфраструктура, що забезпечує нормальну роботу малих підприємств. Недооцінка малого підприємництва, ігнорування його економічних і соціальних можливостей протягом майже всього періоду реформ можуть бути розцінені як великий, стратегічний прорахунок, який може призвести до подальшим поглибленням кризи української економіки в цілому. Всі вищевикладені обставини свідчать про актуальність обраної теми, зумовленої необхідністю вирішувати проблему пошуку і застосування нових форм кредитування малого і мікро підприємництва України, що дозволяють якщо не замінити традиційні, то хоча б їх доповнити.

Таким чином, мета даної роботи полягає в розгляді особливостей системи кредитування малого та мікро бізнесу на прикладі АТ «Райффайзен Банк Аваль».

Для досягнення поставленої мети в роботі вирішуються наступні завдання:

1. Вивчення теоретичних аспектів процесу кредитування малого та мікро бізнесу в Україні, економічна сутність малого та мікро бізнесу та необхідності його кредитування;

2. Проведення аналізу організації роботи з кредитування малого та мікробізнесу на прикладі АТ «Райффайзен Банк Аваль».

3. Розробка рекомендацій щодо вдосконалення системи кредитування малого та мікро бізнесу АТ «Райффайзен Банк Аваль» з метою підвищення ефективності кредитного процесу.

Предмет дослідження - форми і види кредитування малого та мікро підприємництва.

Об'єкт дослідження - АТ «Райффайзен Банк Аваль».

Методологія дослідження ґрунтувалася на використанні діалектичної логіки і системного підходу. Теоретичною основою даної роботи стали праці провідних вітчизняних і зарубіжних фахівців, що розкривають закономірності розвитку ринкової економіки, грошово-кредитні аспекти економічної політики держави, основи функціонування комерційних банків, їх місця і ролі в ринковій економіці. В ході дослідження використовувалися праці вчених-економістів М.І. Баканова, Л.А. Дробозиной, В.В. Ковальова, Г.Т. Корчуганова, М.М. Селезньової, Є.Б. Ширинського і ін.

Інформаційною базою при виконанні випускної кваліфікаційної роботи були нормативні та законодавчі акти України, розробки провідних організацій з банківської справи, матеріали міжнародної практики, монографії та статті в наукових журналах, а також бухгалтерська і фінансова звітність АТ «Райффайзен Банк Аваль».

В роботі представлений аналіз динаміки результатів діяльності кредитного управління банку з точки зору оцінки прибутковості кредитів, структури кредитного портфеля банку, його питомої ваги в Загальній сумі активів, структур забезпечення по кредитах, міститься ряд пропозицій відносно поліпшення діяльності кредитного управління та використання різних форм забезпечення.

Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, матеріал роботи ілюстрований малюнками та таблицями. У ній також міститься ряд програм, що дозволяють уявити процес кредитування і використання забезпечення. В кінці роботи наводиться список використаної літератури, що включає Закони України, Нормативні акти, монографії та статті з періодичної преси.

ВИСНОВКИ

Мале та середнє підприємництво як самостійний і незамінний елемент ринкової економіки істотно впливає на структурну перебудову в економіці країни, робить певний внесок у збільшення загальних обсягів виробництва, роздрібного товарообороту, сприяє економії та раціональному використанню всіх ресурсів, створює сприятливе середовище для розвитку конкуренції та усунення монополізму в здійсненні підприємницької діяльності, забезпечує сильнодіючі стимули до інноваційних процесів та високоефективної праці.

Пропонуючи свою продукцію на товарний ринок для реалізації, малі підприємства сприяють зовнішньому задоволенню споживчого попиту населення. Вони створюють нові робочі місця, залучають працюючих та непрацюючих до суспільно-корисної діяльності, сприяють формуванню середнього класу суспільства.

Загальновизнані переваги малого та середнього бізнесу — це мобільність, гнучкість, раціональна організаційна структура підприємства, здатність швидкого пристосування до змін споживчого попиту, оперативність освоєння випуску нової продукції малими партіями, невисокі експлуатаційні витрати.

З теоретичних позицій мале підприємництво розглядається як особлива форма економічної активності, що передбачає: орієнтацією на досягнення комерційного успіху; інноваційний та ризиковий характер діяльності; перспективність, спрямування на подальший розвиток, розширення масштабів і сфері діяльності; несення майнової відповідальності підприємцем за результатами господарювання; свободу та самостійність суб'єктів у прийнятті управлінських рішень та здійсненні бізнесу; постійний характер господарської діяльності, укладання регулярних, а не одноразових угод.

Як певний стиль (тип) господарської поведінки мале підприємництво має такі характерні риси: динамічність, цілеспрямованість, наполегливість у здійсненні бізнесу, ініціативність, підприємливість, творче ставлення до справи, пошук нетрадиційних рішень і нових способів дій, готовність до ризику та вміння

ним управляти, комунікативність, оперативність, орієнтація на потреби споживачів та їх поведінку на ринку.

Головна (кінцева) мета малого та середнього підприємництва — отримання прибутку. Проміжними цілями їх діяльності є найповніше задоволення споживчого попиту на товари та послуги, зміцнення позицій на ринку, обслуговування певної групи клієнтів (сегмента ринку), підвищення іміджу фірми.

Відсутність сучасного досвіду цивілізованої підприємницької діяльності у підприємців — одна з основних причин фінансового краху більшості малих підприємств. Створення малого підприємства завжди пов'язане з величезним ризиком та переборенням опору, що неминуче виникає при народженні нового.

Становлення малого та середнього бізнесу в Україні — тривалий процес, який повинен мати певну етапність, виходячи з економічного стану країни, існуючих проблем на макро- та мікрорівнях.

Малий бізнес відіграє важливу роль при вирішенні економічних і соціальних завдань. Формування культури підприємництва життєво необхідне для економічного зростання і конкурентоспроможності економіки. Активна підтримка розвитку малого бізнесу в перспективі, сприяє створенню великої кількості робочих місць, збільшенню податкової бази, зростанню національного прибутку.

В той же час, практика господарювання малих підприємницьких структур в Україні свідчить, що вони так і не стали потужним сегментом вітчизняної економіки. Частка малого бізнесу у ВВП України становить 11%, а кількість малих підприємств з розрахунку на 10 тис. людей - 53, тоді як у розвинутих країнах частка малого бізнесу у ВВП становить 50-60 %, на 10 тис. осіб припадає 500-700 малих підприємств.

Враховуючи чинники, які стримують зростання масштабів мікрокредитування в Україні, на нашу думку активізація і розвиток такого сегменту українського кредитного ринку можлива при підвищенні рівня пропозиції мікрокредитних послуг.

Формування пропозиції послуг мікрокредитування для суб'єктів малого бізнесу може здійснюватися не тільки комерційними банками, а й небанківськими мікрофінансовими організаціями (МФО), основна функція яких - посередництво між споживачами мікрокредитних послуг і джерелами фінансування.

Для активізації сфери мікрокредитування, посилення фінансових позицій суб'єктів малого підприємництва і появи нових видів фінансових інститутів і нових видів фінансових послуг на вітчизняному кредитному ринку необхідно сформувати правові і організаційні основи функціонування небанківських фінансових організацій мікрокредитування.

В правовому порядку доцільно врегулювати питання відносно:

- організаційно-правових форм, в яких можуть бути створені і функціонувати небанківські фінансові організації з мікрокредитуванням (мікрофінансові організації - МФО);
- джерел фінансових ресурсів мікрофінансових організацій;
- особливостей і порядку оподаткування небанківських фінансових організацій мікрокредитування, у тому числі звільнити від сплати ПДВ.

В існуючому законодавстві від сплати ПДВ з процентних доходів звільнені процентні виплати за іпотечними кредитами і виплати відсотків за лізинговими платежами. Аналогічну систему бажано впровадити і для процентних виплат мікрофінансовими організаціями;

В цілому, можна зробити наступні висновки щодо позитивного ефекту від активізації послуг мікрокредитування для суб'єктів вітчизняної економіки і для фінансово-економічного розвитку України в цілому.

1. Комерційним банкам розвиток мікрокредитування дозволить зменшити кредитний ризик портфеля, підвищуючи рівень його диверсифікації. Робота за програмами мікрокредитування є хорошою PR-кампанією, здатною принести популярність банку серед широкого кола потенційних клієнтів.
2. Створення і розвиток небанківських фінансових організацій мікрокредитування в Україні забезпечить диверсифікацію фінансових інститутів і фінансових

продуктів у сфері кредитування і сприятиме тим самим формуванню пропозиції на ринку мікrokредитів.

3. Співпраця секторів банківського і небанківського мікrokредитування, з одного боку, створить стимули для формування стійкої структури української економіки, а з другого боку, надасть додаткові можливості суб'єктам малого підприємництва, що зростають, для переходу в сектор великих підприємств.

4. Зростання масштабів мікrokредитування в Україні дасть можливість малим підприємцям, для яких можливість позичати невеликі суми грошей необхідна як повітря, активно використовувати такий звичний для підприємців розвинутих країн інструмент, як мікrokредити.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бобров Є.А. Сучасний стан і перспективи розвитку кредитування малого бізнесу // Фінанси України. – 2004. – № 1. – С. 103 – 108.
2. Папуша А. Стратегія розвитку малих і середніх банків у контексті глобалізаційних та євроінтеграційних процесів // Вісник НБУ. – 2005. – № 1. – С. 50–51.
3. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні [Електронний ресурс]: Закон України від 22.03.2012р. № 4618-XVII / Верховна Рада України. – Офіційний текст. - Режим доступу до Закону// <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4618-17>
4. Організація і функціонування провідних банківських систем зарубіжних країн [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: – <http://textbooks.net.ua/content/view/577/57/>
5. Процентні ставки за активними і пасивними операціями НБУ [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: – <http://index.minfin.com.ua/index/rate/nbu/>
6. Соскін О. Сучасні чинники впливу на розвиток банківської системи України/ О.Соскін / Економічний Часопис-XXI .- 1999. - №5.
7. Малий бізнес: зарубіжний досвід [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: – <http://www.remzavod.biz/e9.html>
8. Агарков, М.М. Основи банківського права / Вчення про цінні папери - 2002. - 654 с.
9. Банківська справа: Навчальний / під ред. О. І. Лаврушина. - М.: Фінанси і статистика, 2003. - 672 с.
10. Бочаров В.В. Інвестиції: навч. - 2009. - 288 с.
11. Виноградова Т.М.Банківські операції: Учеб. сел .. - РнД.: «Фенікс», 2001. - 384 с.
- 12.Гітман Л.Дж. Основи інвестування / пров. з англ. - М.: Справа, 1999. - 1008 с.

13. Жарковський Є.П. Банківська справа / Омега-Л, 2005. - 440 с.
14. Жуков, А.І. Економічні та правові проблеми використання кредиту / / «Бізнес і банки» № 1-2. 2012
15. Кочергін Д.А. Системи електронних грошей: класифікація і характеристика елементів / / Банківська справа № 2 2005
16. Москвін В.А. Види забезпечення при довгостроковому кредитуванні підприємств / / Банківська справа, 2006, № 7, С. 19
17. Моріна Н.А. Питання стандартизації оцінки вартості об'єктів застави / / Банківська справа, 2005, № 3, С. 37.
18. Четиркін Є.М. Методи фінансових і комерційних розрахунків. - М.: «Справа», 2002. - 320 с.
19. Яні, П.С. Незаконне отримання кредиту / / «Законодавство». - № 5. - Травень 2009 р.
20. Про банки і банківську діяльність [Електронний ресурс]: закон України: прийнятий 07.12.2000 р. № 2121-XIV / Верховна Рада України. – Офіційний текст. - Режим доступу до Закону // <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
21. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: – <http://www.ukrstat.gov.ua/>
22. Звітність та фінансові результати Райффайзен Банк Аваль: [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: – https://www.aval.ua/about/bank_reports/
23. Звітність НБУ [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: – <https://bank.gov.ua>
24. Коцовська Р. Р. Кредитні спілки як альтернативні установи щодо кредитування малого підприємництва / Р. Р. Коцовська // Регіональна економіка. - 2014. - №3. - С. 149 — 155.
25. Сало І. В. Фінансовий менеджмент банку: навч. посіб. / І. В. Сало, О. А. Криклій. – Суми: Університетська книга, 2007. – 313 с.;
26. . Кривоног О. Л. Банківське кредитування малого підприємництва// Фінанси України. / Л. Кривоног О - 2005. - №8. - С. 101 — 105.

27. Долбнєва Д.В. Стан та перспективи розвитку банківського кредитування МСП в Україні / Д.В. Долбнєва // Вісник Запорізького національного університету — №2 (22). — Запоріжжя, 2014.
28. Мурычев А. Банки и малый бизнес / А. Мурычев // Бизнес Предложения. - 2010. - №5 — 6. - С. 24 — 31
29. Косова Т. Д. Формування механізму фінансово-кредитної підтримки малого підприємництва / Т. Д.Косова, В. О. Лук'янченко //Фінанси України. - 2002. - №12. - С.37 — 41.
30. Зверяков М. І. Формування системи індикаторів фінансової стійкості банківської систем / М. І. Зверяков, В. В. Коваленко // Фінанси України. – 2012. - №4 – С. 3-12.
31. Мінімальні ставки дисконту Райффайзен Банк Аваль // Додаток Б // [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: – <https://www.aval.ua>
32. Про затвердження Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями [Електронний ресурс]: Закон України від 30.06.2016. № 351 / Верховна Рада України. – Офіційний текст. – Режим доступу до Закону // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16>
33. Офіційний сайт Асоціації українських банків [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.aub.com.ua>.
34. Кігель В. Про визначення оптимального кредитного портфеля банку в умовах ризику неповернення коштів позичальникам / В. Кігель // Вісник Національного банку України. – 2010. – №1. – С.15–17.
35. Галь В. Розвиток малого та середнього бізнесу в Україні // Вісник НБУ. - 2015. - №1. - С. 12 -15. 10.
36. Ісаян А. М. Теоретичні аспекти банківського кредитування підприємств АПК / А. М. Ісаян // Фінансово–кредитна діяльність: проблеми теорії та практики: зб. наук. праць. – 2013. – Вип. 1 (14). – С. 260–269.
37. Зверяков М. І. Антикризове управління фінансовою стійкістю банку в умовах економічних дисбалансів: монографія / М.І. Зверяков, О.М. Зверяков. – Одеса: ОНЕУ, 2015. – 418 с.

38. Вацька М. В. Інвестиційна привабливість аграрної України – шлях до найвищого економічного розвитку / М. В. Вацька // Економічний простір – 2009. – №24. – С. 153-160.

39. Агеев С.В. приоритетная поддержка малого и среднего бизнеса как важнейший фактор экономической безопасности страны. - 2010. - с.62-66.

40. Баско О.В. Проблемы доступа малых предприятий к финансовым ресурсам. - Деньги и Кредит. - 2009. - №5. - с.56-58.

41. Веревкин Л.П. Что мешает развитию малого бизнеса: мнения предпринимателей. - 2010. - Бизнес для всех, №5-6. - с.30-35.

42. Ибадова Л.Т. Правовые проблемы банковского кредитования малого бизнеса. - 2006. - Банковское дело, №1. - с.18-23.

43. Розвиток банківської системи в умовах формування нової архітектури фінансового ринку: монографія / за ред. В. В. Коваленко. – Одеса: Атлант, 2012. – 765 с.

44. Сидорчук Р.Р. Некоторые проблемы малого бизнеса. - ЭКО. - 2009. - №1. - с.174-187.

Попов В.М., Мяпунов С.И. Практика малого бизнеса: учебное пособие. 2009

45. Артем, Н.В. Організаційно-економічні проблеми декриміналізації малого бізнесу: монографія. Артема Н.В.моногр. / Н.В. Артема. - Наука, 2015. - 330 с.

46. Белешко, Дмитро Прибуткова перукарня. Поради власникам і керівникам / Дмитро Белешко. - 2017. - 236 с.

47. Гладкий, Олексій Обман і провокації в малому і середньому бізнесі / Олексій Гладкий. - М.: БХВ-Петербург, 2016. - 957 с.

48. Державна підтримка малого підприємництва в країнах Центральної та Східної Європи. - 2016. - 258 с.

49. Пащенко, Е. В. Кредитування малого бізнесу / Є.В. Пащенко. - : Фінанси і статистика, 2016. - 192 с.

50. Солоненкова Олена / Венчурний капітал у розвитку міжнародного малого і середнього бізнесу / Олена Солоненкова. - М.: LAP Lambert Academic Publishing, 2017. - 655 с

51. Амірзянова Л. К. Проблеми кредитування підприємств середнього та

малого бізнесу та шляхи їх вирішення // Аудит і фінансовий аналіз. - 2007. - № 5. - С. 472-474.

52. Белобородов В. А. Традиційні та нетрадиційні підходи до дослідження проблем малого бізнесу // Изв. Уральського держ. економ. ун-ту. - 2007. - № 1. - С. 17-24.

53. Власенкова Е. А. Основні проблеми і шляхи вдосконалення оподаткування малого підприємництва // Регіон. економіка: теорія і практика. - 2007. - № 10. - С. 108-117.

54. Гінзбург А. І. Економічний аналіз для керівників малих підприємств: система оподаткування, підтримка малого бізнесу, питання рентабельності і прибутковості / А. І. Гінзбург. - 2007. - 223 с.

55. Горін С. В. Організаційно-управлінські проблеми розвитку малого підприємництва // Економіка і пр-во. - 2007. - № 3. - С. 16-20.

56. Кудрявцева Є. І. Проблеми управління персоналом на підприємствах і в організаціях малого і середнього бізнесу // Упр. консультування. - 2007. - № 4. - С. 89-98.

57. Кутепова Н. Підтримка малого бізнесу як спосіб вирішення соціальних проблем // Людина і праця. - 2007. - № 9. - С. 65-70.

58. Малий бізнес: можливості інвестиційного податкового кредитування / розроб. теми, комент., поради та рекомендації А. В. Аніщенко. - 2007. - 176 с.

59. Малий і середній бізнес: підтримка держави: фінансова підтримка підприємництва, повноваження владних органів, спростити звітність "малим". - 2007. - 95 с.

60. Морозко Н. І. Системні дослідження фінансових проблем малого бізнесу // Фінанси і кредит. - 2008. - № 11. - С. 33-41.

61. Онучак В. Оцінка ефективності регіональних програм розвитку малого підприємництва // Проблеми теорії і практики управління. - 2008. - № 2. - С. 81

62. Павлов К. В. Сучасний стан і проблеми розвитку малого підприємництва Челябінської області / К. В. Павлов, І. Г. Андрєєва // Регіон. економіка: теорія і практика. - 2007. - № 16. - С. 54-66.

63. Романова О. А. Конкурентоспроможність та фактори ризику розвитку малого бізнесу / О. А. Романова, А. Ю. Макарова, Е. С. Мезенцева. -

Єкатеринбург, 2007. - 52 с.

64. Шпигарь М. Н. Про проблему і перспективи розвитку малого бізнесу в українській економіці. - 2007. - № 32 .- С. 166-170.